

Hotărârea CNCD privind comentarii la adresa etniei romilor

Hotărârea nr. 214 din 11 iulie 2012

Dosar nr.: 194/2012

Petiția nr.: 2420/18.05.2012

Petent: Partida Romilor Pro-Europa

Reclamat: Ziarul „Cotidianul”

Obiect: articol de presă, comentarii discriminatorii la adresa etniei rome.

I. Numele, domiciliul sau reședința părților

I.1. Numele, domiciliul, reședința sau sediul petentei

I.1.1. Partida Romilor Pro-Europa, cu sediul în București, str. Victor Eftimiu nr. 1-3, et. 5, sector 1.

I.2. Numele, domiciliul, reședința sau sediul reclamatorilor

I.2.1. Ziarul „Cotidianul”, cu sediul în București, Pța. Presei Libere nr. 1, Corp C-2, et. 3, sector 1.

II. Obiectul sesizării și descrierea presupusei fapte de discriminare

Petenta solicită constatarea discriminării persoanelor ce aparțin etniei rome, prin comentariile postate online la articolul intitulat „Polițiști norvegieni atacați de romi din România”.

III. Procedura de citare

3.1. În temeiul art. 20 alin. (4) din O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, cu modificările și completările ulterioare, republicată, Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării a îndeplinit procedura de citare a părților.

3.2. Prin adresa nr. 2420/01.06.2012 a fost citată petenta, prin reprezentant. Prin adresa nr. 2685/01.06.2012 a fost citat reclamatul, prin reprezentant. Părțile au fost citate pentru termenul stabilit de Consiliu, la data de 25.06.2012. La termen, părțile nu s-au prezentat.

IV. Susținerile părților

4.1. Susținerile petentului

4.1.1. Prin plângerea înregistrată cu nr. 2420/18.05.2012, petenta arată că în data de 4 mai 2012, ziarul „Cotidianul” publică articolul „Polițiști norvegieni atacați de romi din România”. În acest sens, pe varianta *online* a cotidianului, apar postate la rubrica „Comentarii” o avalanșă

de păreri și opinii rasiste și discriminatorii la adresa comunității rome din România, ce au menirea de a afecta grav dreptul la demnitatea personală a acestei comunități.

„Totuși văd că presa nu spune adevărul. Acei «români» nu erau romi, ci țigani sadea. Doar țiganii s-au comportat și se comportă așa indiferent în ce țară ar fi. Spre nenorocul nostru, acele jagardele s-au născut pe plaiuri mioritice și ne fac poporul de ocară. Ar trebui ca țările nordice să procedeze ca prin secolul XVII când orice țigan prins era omorât. Atunci așa au scăpat de ei. Cred că va veni timpul când și pe la noi se vor lua asemenea măsuri, prin 1990 începuse bine treaba că li se dădea foc la cocioabe și erau alungați de prin satele de gospodari, dar au intervenit răpănoșii cei cu drepturile omului și au stricat munca începută. Păcat...”

„Cum niciun minoritar tuciuiri nu este rănit? Dacă făceau așa în România, toate televiziunile și mâncătorii de rahat + ONG-urile săreau și demonstau că polițiștii sunt de vină... Toți minoritarii tuciuirii prinși în țările nordice «la muncă» să fie exilați dincolo de cercul polar...”

4.1.2. Petenta dorește să menționeze că în prezenta speță nu se pune în discuție libertatea presei, respectiv a jurnalistului în domeniul presei scrise, ci obligația pe care trebuie să și-o ia fiecare cotidian, central sau local, în ceea ce privește filtrarea și postarea comentariilor cititorilor, cu privire la aspectele dezbătute în articolul de presă.

4.1.3. În drept, petenta invocă prevederile art. 2 alin. (5) și (15) din O.G. nr. 137/2000, republicată.

4.1.4. Ca mijloc de probă, petenta depune la dosar o copie a articolului și a comentariilor în cauză și link-ul la care poate fi accesat probatoriul arătat.

4.2. Susținerile reclamantului

Reclamatul nu a comunicat un punct de vedere

V. Motivele de fapt și de drept

5.1. În fapt, Colegiul reține că fapta de discriminare constă în nefiltrarea comentariilor discriminatorii.

5.2. În drept, analizând faptele reținute în acest caz, Colegiul Director se raportează la Curtea Europeană a Drepturilor Omului (în continuare CEDO), care, legat de art. 14 – Interzicerea discriminării, a apreciat că diferența de tratament devine discriminare în sensul art. 14 din Convenție, atunci când se induc distincții între situații analoage și comparabile, fără ca acestea să se bazeze pe o justificare rezonabilă și obiectivă. Instanța europeană a decis în mod constant că, pentru ca o asemenea încălcare să se producă, „trebuie stabilit că persoane plasate în situații analoage sau comparabile, în materie, beneficiază de un tratament preferențial și că această distincție nu-și găsește nicio justificare obiectivă sau rezonabilă” (CEDO, cauza *Fredin c. Suedia*, hotărârea din 18 februarie 1991, §60; cauza *Hoffman c. Austria*, hotărârea din 23 iunie 1993, §31; cauza *Spadea și Scalabrino c. Italia*, hotărârea din 28 septembrie 1995; cauza *Stubbings și alții c. Regatul Unit*, hotărârea din 22 octombrie 1996, §75).

Reținând definiția discriminării, în coroborare cu aceste aspecte, astfel cum este reglementată prin art. 2 alin. (1) din O.G. nr. 137/2000, cu modificările și completările ulterioare, republicată, Colegiul Director se raportează la modul în care sunt întrunite cumulativ elementele constitutive ale art. 2 din O.G. nr. 137/2000. Pentru a ne situa în domeniul de aplicare al art. 2 alin. (1), deosebirea, excluderea, restricția sau preferința trebuie să aibă la bază unul dintre criteriile

prevăzute de către art. 2 alin. (1) și trebuie să se refere la persoane aflate în situații comparabile, dar care sunt tratate în mod diferit datorită apartenenței lor la una dintre categoriile prevăzute în textul de lege menționat anterior.

5.3. Așa cum reiese din motivația invocată mai devreme, pentru a ne găsi în situația unei fapte de discriminare trebuie să avem două situații comparabile la care tratamentul aplicat să fi fost diferit.

5.4. Subsecvent, tratamentul diferențiat trebuie să urmărească sau să aibă ca efect restrângerea ori înlăturarea recunoașterii, folosinței sau exercitării, în condiții de egalitate, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale ori a drepturilor recunoscute de lege, în domeniul politic, economic, social și cultural sau în orice alte domenii ale vieții publice.

5.5. CEDO a apreciat, prin jurisprudența sa, că statele contractante dispun de o anumită marjă de apreciere pentru a determina dacă și în ce măsură diferențele între situații analoge sau comparabile sunt de natură să justifice distincțiile de tratament juridic aplicate (cauza *Stubbings și alții c. Regatul Unit*, hotărârea din 22 octombrie 1996, §75).

5.6. Având în vedere aspectele de mai sus, precum și petiția dată, Colegiul Director al Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării trebuie să analizeze în ce măsură comentariile și opiniile postate pe site-ul ziarului „Cotidianul” sunt de natură discriminatorie, astfel cum este prevăzut în art. 2 alin. (1) din O.G. nr. 137/2000, republicată. Comentariile fac trimitere explicită la apartenența etnică a persoanelor ce fac obiectul materialului, iar în debutul comentariilor devine evident faptul că persoanele vizate sunt „romii care au atacat polițiștii norvegieni”. Ceea ce interesează în acest context este trimiterea explicită la un anumit grup etnic, în termeni ironici ori satirici, la modul extrem (*n.n.* – „Spre nenorocul nostru, acele jagardele s-au născut pe plaiuri mioritice și ne fac poporul de ocară. Ar trebui ca țările nordice să procedeze ca prin secolul XVII când orice țigan prins era omorât. Atunci așa au scăpat de ei. Cred că va veni timpul când și pe la noi se vor lua asemenea măsuri. Prin 1990 începuse bine treaba că li se dădea foc la cocioabe și erau alungați de prin satele de gospodari dar au intervenit răpănoșii cei cu drepturile omului și au stricat munca începută. Păcat...” etc.

5.7. Totodată, din analiza obiectului plângerii deduse soluționării, Colegiul Director se raportează și la jurisprudența CEDO pentru a defini limita dintre libertatea de exprimare și dreptul la demnitate.

5.8. Privind libertatea de exprimare, CEDO analizează trei aspecte:

a) legalitatea restrângerii, și anume existența unei baze legale interne, și calitatea normei juridice (legea trebuie să fie accesibilă, precisă și previzibilă în așa fel încât să se înțeleagă restrângerea în mod clar și, totodată, trebuie să permită estimarea consecințelor faptelor contrare legii);

b) legitimitatea restrângerii, ceea ce trebuie să fie prevăzut de Convenție (pentru securitatea națională, integritatea teritorială, siguranța publică, apărarea ordinii, prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății, moralei, reputației sau a drepturilor altora, pentru a împiedica divulgarea de informații confidențiale, pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești);

c) necesitatea restrângerii într-o societate democratică.

5.9. În acest sens, CEDO a elaborat un set de principii:

a) libertatea de exprimare constituie unul dintre fundamentele esențiale ale societății democratice, și una dintre condițiile de bază ale progresului societății și ale autorealizării individuale (cauza *Glimmerveen și Hagenbeek c. Olanda*, cererea nr. 8348/78 și 8406/78, hotărârea din 11 octombrie 1979; cauza *Otto-Preminger-Institute c. Austria*, cererea

nr. 13470/87, hotărârea din 20 septembrie 1994, §49; cauza *Wingrove c. Regatul Unit*, cererea nr. 19/1995/525/611, hotărârea din 25 noiembrie 1996, §52 etc.);

b) libertatea de exprimare nu vizează doar informațiile sau ideile primite favorabil sau considerate a fi inofensive sau indiferente, ci și cele care offensează, șochează sau incomodează statul sau orice parte a populației. Acestea sunt cerințele pluralismului, toleranței și înțelegerii, fără de care nu poate exista o societate democratică. Libertatea de exprimare are și excepții, dar acestea trebuie interpretate în mod strict, iar necesitatea oricărei restrângeri trebuie stabilită în mod convingător (cauza *Glimmerveen și Hagenbeek c. Olanda*, cererea nr. 8348/78 și 8406/78, hotărârea din 11 octombrie 1979; cauza *Otto-Preminger-Institute c. Austria*, cererea nr. 13470/87, hotărârea din 20 septembrie 1994, §49);

c) exercitarea libertății de exprimare comportă obligații și responsabilități (cauza *Glimmerveen și Hagenbeek c. Olanda*, cererea nr. 8348/78 și 8406/78, hotărârea din 11 octombrie 1979). Astfel, printre altele, este just să se includă obligația de a evita pe cât se poate expresii care, în mod gratuit, offensează pe alții, profanează sau care reprezintă o ingerință în drepturile lor, care astfel nu contribuie la orice formă de dezbatere publică capabilă de a duce la un progres al relațiilor umane (cauza *Otto-Preminger-Institute c. Austria*, cererea nr. 13470/87, hotărârea din 20 septembrie 1994, §49; cauza *Wingrove c. Regatul Unit*, cererea nr. 19/1995/525/611, hotărârea din 25 noiembrie 1996, §52 etc.);

d) toleranța și respectarea demnității umane constituie fundamentul democrației și societății pluraliste și, prin urmare, este necesar ca în societățile democratice să se sancționeze sau chiar să se prevină orice formă de expresii care diseminează, incită, promovează sau justifică ura bazată pe intoleranță, cu condiția ca orice formalitate, condiție, restricție sau amendă impusă să fie proporțională cu legitimitatea invocată (cauza *Gündüz c. Turcia*, cererea nr. 35071/97, hotărârea din 4 decembrie 2003, §40 etc.);

e) art. 17 din Convenție previne ca grupurile totalitare să exploateze în propriul interes principiile enunțate, întrucât scopul acestor grupări este de a distruge drepturile și libertățile. Această prevedere se referă și la activitățile politice (cauza *Glimmerveen și Hagenbeek c. Olanda*, cererea nr. 8348/78 și 8406/78, hotărârea din 11 octombrie 1979 etc.);

f) anumite expresii concrete reprezintă un limbaj al urii, care pot insulta indivizi sau grupuri de persoane, iar aceste expresii nu se bucură de protecția art. 10 din Convenție (cauza *Jersild c. Danemarca*, cererea nr. 15890/89, hotărârea din 23 septembrie 1994, §35; cauza *Gündüz c. Turcia*, cererea nr. 35071/97, hotărârea din 4 decembrie 2003, §41 etc.);

g) se poate invoca necesitatea restrângerii libertății de exprimare în situația în care există o nevoie publică urgentă. Statele au o anumită marjă de apreciere privind existența nevoii, dar această apreciere se completează cu supervizarea europeană atât a legislației, cât și a modului de aplicare al legislației de instanțele independente. CEDO este împuternicită să ofere interpretarea privind în ce măsură restricția sau sancționarea este reconciliabilă cu libertatea de exprimare (cauza *Otto-Preminger-Institute c. Austria*, cererea nr. 13470/87, hotărârea din 20 septembrie 1994, §50; cauza *Wingrove c. Regatul Unit*, cererea nr. 19/1995/525/611, hotărârea din 25 noiembrie 1996, §53; cauza *Gündüz c. Turcia*, cererea nr. 35071/97, hotărârea din 4 decembrie 2003, §38 etc.);

j) în exercitarea supervizării, CEDO analizează atât conținutul, cât și contextul afirmațiilor în cauză; restrângerea trebuie să fie proporțională cu legitimitatea restrângerii, autoritățile trebuie să justifice relevanța și suficiența lor (cauza *Jersild c. Danemarca*, cererea nr. 15890/89, hotărârea din 23 septembrie 1994, §31 etc.). Orice formalitate, condiție, restricție sau

penalitate impusă considerată a fi necesară într-o societate democratică pentru sancționarea sau chiar prevenirea discriminării trebuie să fie proporționată cu scopul legitim urmărit (cauza *Otto-Preminger-Institute c. Austria*, cererea nr. 13470/87, hotărârea din 20 septembrie 1994, §49 etc.);

k) deși stabilirea pedepselor este, în principiu, de competența instanțelor naționale, CEDO consideră, totuși, că aplicarea pedepsei închisorii pentru o infracțiune în domeniul presei nu este compatibilă cu libertatea de exprimare a jurnaliștilor decât în circumstanțe excepționale, mai ales atunci când au fost grav afectate alte drepturi fundamentale, ca de exemplu în cazul utilizării limbajului urii sau incitării la violență (cauza *Cumpănă și Mazăre c. România*, cererea nr. 33348/96, hotărârea din 17 decembrie 2004, §115 etc.).

5.10. Având în vedere faptul că petiția face referire la încălcarea dreptului la demnitate personală, așa cum este prevăzut de art. 15 din O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, republicată, informațiile ce trebuie analizate în acest sens de către Colegiul Director al CNCD sunt afișate pe site-ul ziarului „Cotidianul”.

5.11. Sintetizând, informațiile publicate pe site-ul ziarului „Cotidianul” nu pot fi încadrate ca fapte de discriminare în accepțiunea art. 2 alin. (1) din O.G. nr. 137/2000, republicată, însă comentariile ce au urmat acestor informații au un caracter discriminatoriu și rasist, care duce la instigarea de ură.

5.12. Colegiul consideră necesară precizarea conform căreia comentariile de acest nivel sunt foarte periculoase din cauza durtății acestora („Ar trebui ca țările nordice să procedeze ca prin secolul XVII când orice țigan prins era omorât”). Nu se poate reține libera exprimare în cuvinte atât de dure precum cele arătate, ci mai degrabă o formă de ură inexplicabilă care nu poate decât să instige și, mai mult, care poate fi urmată ca exemplu.

Astfel, Colegiul reține că acest model de comentarii trebuie atent urmărite/ supravegheate și eliminate, în vederea evitării situațiilor în cauză.

5.13. Având în vedere obligația ziarului de a face tot posibilul evitării postării unor astfel de mesaje, Colegiul recomandă reclamatului instituirea unei metode de a filtra comentariile cititorilor, prin interzicerea unor cuvinte-cheie, care ar putea aduce atingerei demnității umane.

5.14. Mai trebuie subliniat și faptul că la aplicarea sancțiunii, Colegiul Director a luat în considerare următoarele: reclamatul nu are calitatea de recidivist (cel puțin în ultimi 2 ani), iar achiziționarea unor softuri performante necesare efectuării filtrării ridică probleme de ordin material în sensul în care softurile respective sunt foarte costisitoare.

Față de cele de mai sus, în temeiul art. 20 alin. (4) și art. 26 din O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, republicată, *cu unanimitate de voturi* ale membrilor prezenți la ședință,

COLEGIUL DIRECTOR HOTĂRĂȘTE:

1. Aspectele sesizate constituie acte de discriminare conform art. 2 alin. (1) și art. 15 din O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, republicată;

2. Sancționarea ziarului „Cotidianul”, prin redactorul-șef, cu avertisment, potrivit art. 2 alin. (1) și art. 26 alin. (1) din O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, republicată.

3. Recomandă părții reclamate să manifeste exigență în raport cu modul în care se exercită dreptul la libertatea de exprimare din prisma reputației sau a drepturilor altora, pentru a asigura

respectarea demnității personale și a principiului nediscriminării, garantate în România prin Constituție și O.G. nr. 137/2000;

4. Clasarea dosarului;

5. Se va răspunde petentei în sensul celor hotărâte;

6. O copie a hotărârii se va transmite părților;

7. O copie a hotărârii se va transmite și Clubului Român de Presă, spre înștiințare, cu rugămintea de a încerca împreună cu membrii acestuia o modalitate de eliminare a cuvintelor discriminatorii și rasiste la articolele de presă publicate *online*.

VI. Modalitatea de plată a amenzii

Nu este cazul.

Membrii Colegiului Director prezenți la ședință: Csaba Ferenc Asztalos, Theodora Bertzi, Ioana Cazacu, István Haller, Claudia Stanciu